

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Освітня програма розроблена відповідно до чинного законодавства та нормативно-правових актів, що регулюють діяльність психологічної служби та організацію освітнього процесу в Україні: Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про дошкільну освіту», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.12.2022 № 1195-р «Про схвалення Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року», Типовими програми підвищення кваліфікації (Наказ МОН від 19.08.2025 № 1159 «Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти «Психосоціальна підтримка для освітян»»), Наказ МОН від 25.07.2023 № 889 «Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної, загальної середньої та професійної (професійно-технічної) освіти «Плекання резиліентності в закладі освіти»»), Наказ МОН від 06.09.2023 № 1091 «Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогів і керівників (директорів) закладів загальної середньої освіти зі створення безпечного і здорового освітнього середовища в закладі освіти»), та міжнародним актам: Конвенції ООН про права дитини, Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю.

В умовах викликів сьогодення заклад загальної середньої освіти має трансформуватися у середовище, що забезпечує не лише академічні знання, а й психологічну безпеку. Програма «Психосоціальна підтримка учасників освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти» є надзвичайно актуальною, оскільки спрямована на подолання наслідків хронічного стресу у дітей та педагогів.

Професійна діяльність в умовах воєнного стану та посткризового періоду вимагає від педагогів володіння інструментами «Першої психологічної допомоги», вміння розпізнавати психотравми та ефективно взаємодіяти з батьками, які самі перебувають у стані емоційної нестабільності. Програма забезпечує необхідний баланс між турботою про психологічне здоров'я учнів та професійною гігієною самих педагогів, запобігаючи вигоранню.

Мета програми: формування та вдосконалення професійних компетентностей керівників і педагогічних працівників для створення, підтримки та розвитку здорового, безпечного, безбар'єрного та інклюзивного освітнього середовища, здатного надавати кваліфіковану психологічну підтримку учасникам освітнього процесу.

Основні завдання:

- активізація навичок професійного супроводу дітей з травматичним досвідом (зокрема ВПО);
- розвиток резиліентності педагогів: формування здатності до саморегуляції та збереження професійної стійкості;
- навчання ефективним стратегіям консультування батьків та побудови партнерської моделі взаємодії;
- опанування дієвих форм, методів та практик для створення психологічно комфортного та розвивального середовища.

Загальні очікувані результати охоплюють:

Знання й розуміння:

- сучасні тренди та стратегії розвитку освітнього процесу в умовах воєнного стану та посттравматичного відновлення;
- алгоритми надання екстреної підтримки та методики створення середовища, що мінімізує тригери травматизації;
- механізми виникнення та проявів стресових реакцій, тривожності, страхів та посттравматичного стресового розладу (ПТСР) у дітей різних вікових груп;
- методологія ефективної взаємодії з батьками (опікунами) як ключовою ланкою системи підтримки дитини.

Уміння:

- враховувати індивідуальні потреби та інтереси дітей, адаптуючи освітні програми до їхніх особливостей;
- розпізнавати ознаки стресових реакцій та травматизації в поведінці учнів;
- ефективно комунікувати з дітьми, батьками та колегами;
- здійснювати команду взаємодію з колегами, психологічною службою та соціальними партнерами для підтримки дитини;
- створювати інклюзивний простір, де безбар'єрність стає нормою взаємодії;
Диспозиції (цінності, ставлення):
- гуманістична спрямованість освітнього процесу;
- дитиноцентризм, цінність особистості;
- професійна мобільність та гнучкість;
- усвідомлення необхідності постійного професійного розвитку;
- інклюзія та безбар'єрність;
- партнерство з батьками та громадою;
- професійна етика, рефлексія та саморозвиток.

Укладач програми	Полозюк Оксана Сергіївна , викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту освіти Комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів».		
Найменування програми	Освітня програма підвищення кваліфікації «Психосоціальна підтримка учасників освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти» для керівників і педагогічних працівників закладів освіти		
Мета програми	формування та вдосконалення професійних компетентностей керівників і педагогічних працівників для створення, підтримки та розвитку здорового, безпечного, безбар'єрного та інклюзивного освітнього середовища, здатного надавати кваліфіковану психологічну підтримку учасникам освітнього процесу		
Цільова аудиторія за спеціальністю або за посадою педагогічного працівника	для керівників і педагогічних працівників закладів освіти		
Зміст програми	№ з/п	Тема заняття	год.
	Модуль I.		
	1.1.	Вступ до теми «Психосоціальна підтримка учасників освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти»	2
	1.2.	Філософія стоїцизму як інструмент формування ментальної стійкості педагога	2
	Модуль II.		
	2.1.	Психологічна стабілізація дитини в умовах стресу: методи та прийоми психологічної підтримки	2
	2.2.	Розвиток соціально-психологічних основ становлення особистості у полікультурному середовищі	2
	2.3.	Організація та зміст інклюзивного навчання в закладах освіти	2
2.4.	Роль служб порозуміння у закладах освіти в процесі забезпечення та створення безпечного освітнього середовища	2	

	2.5.	Ресурси творчості для покращення психологічної стійкості педагогів	2
	2.6.	Конфліктологічна компетентність педагогічних працівників	4
	2.7.	Життя під час війни: поради з безпеки та спротиву	2
	2.8.	Перша психологічна допомога: правила надання	4
	2.9.	Емоції і травма: техніки травма-інформованої допомоги, тілесні практики та майндфулнес	4
	Модуль III.		
	3.1.	Тематична дискусія «Психосоціальна підтримка учасників освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти»	2
Обсяг програми	1 кредит ЄКТС / 30 год (26 годин – аудиторні, 2 години – керована самостійна робота)		
Перелік компетентностей, що вдосконалюються	Загальні компетентності: ЗК.01, ЗК.02, ЗК.03, ЗК.04, ЗК.05. Професійні компетентності: А1 Прогностична (А1.1); А2 Організаційна (А2.1, А2.3, А2.4); А3 Оцінювально-аналітична (А3.2); А.4 Предметно-методична (А4.1); Б1 Здоров'язбережувальна (Б1.2); В1 Психо-емоційна (В1.1, В1.2); В2 Педагогічне партнерство (В2.1, В2.2, В2.3); В3 Морально-етична (В3.1); Г1 Здатність до навчання впродовж життя (Г1.1, Г1.2); Г2 Інформаційно-комунікаційна (Г2.1, Г2.2, Г2.3).		
Форма підвищення кваліфікації	Інституційна (денна)		
Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації	Свідоцтво про підвищення кваліфікації		
Забезпечення розміщення освітньої програми на сайті	сайт: https://www.kristti.com.ua/		

Модуль I.

1.1. Психосоціальна підтримка учасників освітнього процесу в умовах воєнного/повоєнного стану

1.2. Філософія стоїцизму як інструмент формування ментальної стійкості педагога

Ознайомлення з ключовими принципами стоїцизму. Практичні техніки стоїків для збереження емоційної рівноваги в стресових ситуаціях. Використання стоїчного підходу для ефективного вирішення конфліктів і збереження професійної стійкості. Рекомендації для інтеграції стоїчних практик у щоденну роботу педагога.

Модуль II.

2.1. Психологічна стабілізація дитини в умовах стресу: методи та прийоми психологічної підтримки

Практичне заняття присвячене проблемі психологічної стабілізації дитини в умовах стресу та ролі педагога у наданні своєчасної й ефективної підтримки. У ході заняття

розглядаються причини та прояви стресових станів у дітей, особливості їх емоційного реагування, а також можливі наслідки тривалого стресу для психічного здоров'я дитини. Основна увага зосереджена на формуванні практичних умінь і навичок застосування методів і прийомів педагогічної підтримки, спрямованих на стабілізацію емоційного стану дитини. Учасники опановують базові техніки емоційної регуляції, аналізують педагогічні ситуації та відпрацьовують алгоритми підтримувальної взаємодії з дітьми в умовах стресу.

2.2. Розвиток соціально-психологічних основ становлення особистості у полікультурному середовищі

Поняття – полікультурне середовище, ідентичність, самоідентичність, дискримінація, стереотипи, інклюзія. Гендерна чутливість. Ставлення до людей з інвалідністю. Протидія дискримінації.

Робота з дітьми щодо формування та розвитку толерантності.

Особливості становлення ідентичності особистості. Інклюзивне навчання - переваги для дітей з ООП та дітей у групі

2.3. Організація та зміст інклюзивного навчання в закладах освіти

Заняття спрямоване на розвиток розуміння ролі інклюзії в освіті, а також на підготовку педагогів до ефективної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Розкриття сутності інклюзії та її значення для сучасної освіти. Принципи інклюзивної освіти. Організаційні аспекти інклюзивного навчання. Правові основи інклюзивної освіти в Україні (законодавчі акти та нормативні документи). Вимоги до освітніх закладів для забезпечення інклюзії (матеріально-технічна база, кадрові ресурси, створення комфортного). Індивідуальні освітні програми: роль, етапи розроблення. Спеціальні методи навчання для дітей з особливими освітніми потребами (диференційований підхід, адаптація навчальних матеріалів). Роль команди супроводу (вчитель, асистент вихователя, психолог, логопед та інші фахівці). Співпраця з батьками. Важливість залучення батьків до навчального процесу та створення підтримувального середовища.

2.4. Роль служб порозуміння у закладах освіти в процесі забезпечення та створення безпечного освітнього середовища

Наукове розширення поняття шкільна медіація, як ефективне вирішення конфліктів у навчальних закладах. Її особливості та способи організації в закладі освіти, переваги впровадження медіації ровесників, відновні можливості шкільної медіації, як відбувається впровадження шкільної служби порозуміння. Чинники та рушійні сили успішної роботи шкільної медіації. Обмін досвідом та вдосконалення міжособистісної взаємодії.

2.5. Ресурси творчості для покращення психологічної стійкості педагогів

Використання творчих методів та практик як ефективного інструменту для збереження психічного здоров'я і стійкості педагогів в умовах стресу, професійного вигорання та емоційного навантаження. Творчість, як потужний ресурс, сприяє розвитку здатності до самовираження, зниження рівня тривожності та стресу, а також допомагає відновити внутрішні ресурси та віднайти баланс між роботою та особистим життям. У межах цієї теми розглядаються різноманітні творчі методи, такі як арт-терапія, письмо, музика, драма та інші інтерактивні практики, що допомагають педагогам виявити і пережити емоції, розвинути здатність до емоційного регулювання та посилити стійкість до професійних труднощів. Педагоги отримують практичні навички використання творчих ресурсів для власної підтримки, а також для створення позитивного психологічного клімату в освітньому середовищі.

2.6. Конфліктологічна компетентність педагогічних працівників

Розвиток навичок ефективного управління конфліктами в освітньому середовищі. Навчання педагогів основам конфліктології та наданню практичних інструментів для запобігання, вирішення та мінімізації конфліктних ситуацій серед учнів, колег та батьків. Типи конфліктів, механізми їх виникнення та способи їх конструктивного розв'язання, зокрема через переговори, медіацію та інші стратегії. Крім того, важливим аспектом є розвиток емоційної стійкості педагогів та здатності до саморегуляції в умовах конфліктних ситуацій.

Завдяки високому рівню конфліктологічної компетентності педагоги можуть створювати безпечне, гармонійне середовище для учнів та ефективно справлятися з різноманітними ситуаціями, зберігаючи психоемоційну рівновагу та сприяючи розвитку культури взаємоповаги в колективі. В ході практичного заняття слухачі розглядають наукове визначення конфлікту та його ознаки. Структурну модель конфлікту. Динаміку конфлікту. Конструктивні та деструктивні функції конфліктів. Причини конфліктів. Конфліктогени та їх класифікація. Особистісну складову конфлікту. Особистісні та об'єктивні фактори виникнення конфлікту. Обмінюються досвідом та удосконалюють міжособистісну взаємодію.

2.7. Життя під час війни: поради з безпеки та спротиву

Поняття – війна, безпека, виживання, спротив, перша допомога, психологічна підтримка, кібербезпека, інформаційна гігієна. Практичні рекомендації, які допоможуть зберегти життя та здоров'я, а також ефективно протистояти агресору: безпека; медицина; спротив; виживання.

2.8. Перша психологічна допомога: правила надання

Перша психологічна допомога: хто потребує, хто і де може надавати, алгоритм дій, «фрази-табу», турбота про себе. Протокол ЯАЛОМ. Алгоритми надання допомоги у різних станах (страх, агресія, істерика, ступор, плач, апатія та ін.). Протокол надання першої психологічної допомоги МААСЕ.

2.9. Емоції і травма: техніки травма-інформованої допомоги, тілесні практики та майндфулнес

Емоції - "хороші" і "погані", навіщо вони людині, функції. Емоції в умовах тривалого стресу. Колесо Плутчека. Основні принципи роботи з емоціями в кризових умовах. Арт-методи травма-інформованої роботи з емоціями. Тілесні практики - для чого і які бувають. Майндфулнес - поняття, стереотипи, користь. Кризові техніки на принципах майндфулнес

Модуль III.

3.1. Тематична дискусія «Психосоціальна підтримка учасників освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти»

Питання для самостійного опрацювання

1. Основні ознаки стресу та емоційних розладів у дітей, батьків і педагогічних працівників.
2. Стратегії психолого-педагогічної підтримки, які можуть бути ефективними для дітей дошкільного віку в умовах кризових ситуацій, зокрема в під час воєнних дій.
3. Організація психологічної підтримки для батьків, в умовах пов'язаних з надзвичайними ситуаціями.
4. Методи допомоги дітям і педагогам у подоланні стресу та тривоги.
5. Забезпечення безпечного і здорового середовища в умовах надзвичайних ситуацій.
6. Створення ефективної системи взаємодії між педагогами, батьками та дітьми для надання психологічної підтримки.

Список використаних та рекомендованих джерел

1. Безпечне освітнє середовище закладу освіти: нові виміри безпеки. URL: <https://sqe.gov.ua/bezpechne-osvitnie-seredovishhe-novi-vim> (дата звернення: 25.03.2024).
2. Глушко О., Джурило А., Кравченко С. та ін. Освіта в реаліях війни: орієнтири міжнародної спільноти: оглядове видання / за заг. ред. О. Локшиної, О. Топузова. Нац. акад. пед. наук, Ін-т педагогіки НАПН України. Київ: Пед. Думка. 2022. 66 с. URL: <https://is.gd/b1dG3X> (дата звернення: 25.03.2024).
3. Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі: Указ Президента України від 25.05.2022 № 195/2020. URL: <https://is.gd/VAZWJO> (дата звернення: 25.03.2024).

4. Психічне здоров'я особистості: підручник для вищих навчальних закладів / С.Д. Максименко, Я.В. Руденко, А.М. Кушнерьова, В.М. Невмержицький. Київ: «Видавництво Людмила», 2021. 438 с.
5. Рекомендації щодо організації укриття в об'єктах фонду захисних споруд цивільного захисту персоналу та дітей (учнів, студентів) закладів освіти: додаток до листа ДСНС від 14.06.2022 № 03–1870/162–2. URL: <https://is.gd/Gobwlf> (дата звернення: 26.07.2023).